

Τα Κρητικά μοιρολόγια (Κατερίνα Χουζούρη)

[/ Πεμπτούσια](#)

Συνέδριο για τα Κρητικά μοιρολόγια διοργανώνει το Κέντρο Κρητικής Λογοτεχνίας και ο Δήμος Ανωγείων, στα Ανώγεια, στον Εκθεσιακό χώρο της Αγροτικής Τράπεζας, την Παρασκευή 13, το Σάββατο 14 και την Κυριακή 15 Νοεμβρίου 2015

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν τα θέματα που θα συζητηθούν όπως:

Το κρητικό μοιρολόι : μια ποιητική προσέγγιση, Τραγουδώντας στους νεκρούς, Το μοιρολόι ως αντικείμενο λαογραφικής έρευνας: Μια σύντομη αναδρομή στην ιστορία της καταγραφής και της μελέτης του από Έλληνες επιστήμονες λαογράφους, κρητικά μοιρολόγια στο σχολείο, Αρχαιοελληνικοί θρήνοι και σύγχρονα κρητικά μοιρολόγια, Η νευροψυχολογία της λύπης, του θρήνου και των δακρύων στην απώλεια προσφιλούς προσώπου, Το ανωγειανό μοιρολόι, Το θρηνητικό τραγούδι στα Σίσαρχα Μυλοποτάμου, Τα εθιανά μοιρολόγια, Τα σφακιανά μοιρολόγια, Θρηνητικά στοιχεία στο συγγραφικό έργο του Γιάννη Πλατύρραχου, Λαϊκοί θρήνοι και μοιρολόγια από τη Δυτική Κρήτη, Η κλητική προσφώνηση στα κρητικά μοιρολόγια. Η περίπτωση της καταγραφής του Samuel Baud - Bony, Τα ενδύματα των νεκρών στα κρητικά μοιρολόγια, Τα κρητικά μοιρολόγια υπό το πρίσμα της ψυχολογίας της θρησκείας: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις της θρησκευτικότητας και του φύλου, Η μορφή του Χάρου στο ελληνικό μοιρολόι, Ο Χάρος ή τραγούδια του Χάρωνος Κρητικά. 1860 Παρατηρήσεις σε αθησαύριστη συλλογή κρητικών τραγουδιών του Κάτω Κόσμου του Παύλου Βλαστού στο Αρχείο του Εμμανουήλ Βιβυλάκη, Ο Χάρος και ο Άδης στα κρητικά μοιρολόγια, Θρηνητικά τραγούδια με υπογραφή και σφραγίδα Κωστή Φραγκούλη, Η άλωση των πόλεων ως αντικείμενο θρήνου από την αρχαία ελληνική γραμματεία ως τη δημώδη κρητική ποίηση, Τελετουργικό θανάτου και θρήνος για τον βυζαντινό Αυτοκράτορα, Επιτύμβιες παραστάσεις στον Άγιο Γεώργιο στη Βόιλα Σητείας : συμβατική ή πραγματική απεικόνιση θρήνου, Θρηνητικά δίστιχα (μαντινάδες) - μοιρολόγια και ένα «ιδιότυπο» μοιρολόι.

www.anogeia.gr

Στο συνέδριο συμμετέχει ο Καθηγητής του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Μανώλης Βαρβούνης, ο οποίος μαζί με την Ν. Μαχά - Μπιζούμη θα μιλήσουν με θέμα: Τα ενδύματα των νεκρών στα κρητικά μοιρολόγια.

Στην Πεμπτουσία μίλησε για το Συνέδριο, ο Καθηγητής Μανώλης Βαρβούνης.

«Πεμπτουσία: κύριε Καθηγητά, θα θέλαμε να μας μιλήσετε για την επιλογή αυτού του συγκεκριμένου θέματος που αφορά στα κρητικά μοιρολόγια;

Μ. Βαρβούνης: Το Κέντρο Κρητικής Λογοτεχνίας σε συνεργασία με την Εταιρεία που οργανώνει το Συνέδριο, κάνουν μια σειρά από συνέδρια που καλύπτουν διάφορους τομείς του έντεχνου λαϊκού λόγου της Κρήτης. Έτσι έχουν γίνει ήδη συνέδρια για το κρητικό παραμύθι, για το δημοτικό τραγούδι, για τον Παύλο Βλαστό τον πατέρα της κρητικής λαογραφίας και τώρα γίνεται ένα συνέδριο για τα μοιρολόγια. Πρόκειται, θα μπορούσε να πει κανείς, για έναν κρίκο σε μία αλυσίδα συνεδρίων, στα πλαίσια της μελέτης του έντεχνου κρητικού λόγου.

Πεμπτουσία: Θα είχε ενδιαφέρον να μας πείτε αν τα μοιρολόγια της Κρήτης παρουσιάζουν κάποια κοινά στοιχεία με μοιρολόγια από άλλες περιοχές της Ελλάδος, όπως π.χ. από την Μάνη κ.ά.

Μ. Βαρβούνης: Πράγματι υπάρχουν ομοιότητες, διότι ουσιαστικά ξέρετε δεν έχουμε κρητική λογοτεχνία, αλλά ελληνική λογοτεχνία η οποία υπάρχει στην Κρήτη. Το ίδιο συμβαίνει και με τον έντεχνο λαϊκό λόγο, δεν έχουμε κρητικά

δημοτικά τραγούδια, έχουμε ελληνικά δημοτικά τα οποία είναι καταγεγραμμένα στην Κρήτη. Ωστόσο, κάθε τύπος στην ελληνική λαογραφία έχει κι έναν ιδιαίτερο πολιτισμό σε σχέση με τους γειτονικούς τύπους. Αυτό, είναι ένα φαινόμενο που οφείλεται στην απομόνωση των παραδοσιακών κοινοτήτων. Δηλαδή, στο γεγονός ότι υπήρχαν γεωγραφικοί όροι όπως βουνά, ποτάμια, λίμνες και πολύ περισσότερο στα νησιά η θάλασσα, που δεν άφηναν, δεν επέτρεπαν την καθημερινή και συχνή επικοινωνία, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν ιδιαίτερες συνθήκες κι αυτά να αποτυπωθούν στο λαϊκό πολιτισμό σε κάθε τόπο. Έτσι λοιπόν τα κρητικά μοιρολόγια είναι ελληνικά μοιρολόγια και στα γενικά τους σημεία, μοιάζουν με τα μοιρολόγια άλλων περιοχών, έχουν όμως και ιδιαίτερα στοιχεία όσον αφορά την έκφραση, τις εικόνες που χρησιμοποιούν, το γλωσσικό ιδίωμα που είναι η κρητική διάλεκτος, αλλά και τις ιδέες που εκφράζουν.

Πεμπτουσία: Σήμερα εξακολουθούν να λέγονται τα κρητικά μοιρολόγια;

Μ. Βαρβούνης: Ναι λέγονται σε πολλές περιοχές, ιδίως στον αγροτικό και κτηνοτροφικό χώρο. Ξέρετε, η συνήθεια αυτή στις πόλεις έχει εκλείψει, καθώς πλέον υπάρχει η αστική συνήθεια να μην κρατούν τον νεκρό στο σπίτι. Στις περιοχές όμως τις αγροτοκτηνοτροφικές, σε κάποια χωριά, εκεί κρατούν το νεκρό στο σπίτι και λένε τα μοιρολόγια, αυτά τα οποία γνωρίζουν και θυμούνται, χωρίς να αποκλείεται και η δημιουργία νέων. Ξέρετε, παλιότερα θεωρούσαν ότι ήταν απαραίτητα τα μοιρολόγια για να τιμηθεί η μνήμη του νεκρού. Γι' αυτό υπήρχαν και οι μοιρολογίστρες.

Πεμπτουσία: Τα ενδύματα των νεκρών στα κρητικά μοιρολόγια, είναι το θέμα της ομιλίας σας.

Μ. Βαρβούνης: Είναι ένα θέμα το οποίο με έχει απασχολήσει πολύ. Παρουσιάσαμε μαζί με την κυρία Μαχά - Μπιζούμη σε συνέδριο νεοελληνιστών που έγινε στην Πολωνία, ένα παρόμοιο θέμα. Πρόκειται για μία μελέτη που έχει να κάνει με τις αναφορές των μοιρολογιών στα ενδύματα των νεκρών και όχι τόσο στο ίδιο το ένδυμα, αλλά στο πως συμβολικά το ένδυμα αυτό εκλαμβάνεται στο μοιρολόι, πως αναπτύσσεται η τελετουργική πλευρά του ενδύματος και βεβαίως πως αυτό μπορεί να διασταυρωθεί και με περιγραφές εθίμων. Στις αρχές του εικοστού αιώνα, είχαν τη συνήθεια να φωτογραφίζουν τους νεκρούς μαζί με τους ζωντανούς συγγενείς τους και υπάρχει τεράστιο φωτογραφικό υλικό στο Μουσείο Μπενάκη. Κάνουμε λοιπόν συγκρίσεις για να δούμε αν πράγματι ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα ή είναι απλές τελετουργικές αναφορές».

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Λουδοβίκος των Ανωγείων, κατέγραψε τη δεκαετία του '70 τα μοιρολόγια των Ανωγειανών γυναικών. «Όταν ο Μάνος Χατζιδάκις άκουσε

τα μοιρολόγια και κατάλαβε το βαθύ τους περιεχόμενο και την υψηλή καλλιτεχνική και πολιτιστική τους αξία, πρότεινε στον Λουδοβίκο να τα ηχογραφήσουν και έτσι προέκυψε το 1985 ο δίσκος Μοιρολόγια.

Γράφει ο Μάνος Χατζιδάκις μεταξύ άλλων:

...Αυτά τα μοιρολόγια έχουνε κάτι διαφορετικό. Δεν κλαψουρίζουνε ούτε θρηνολογάνε με μακρόσυρτες κραυγές. Μεταφέρουν σε αυτοσχέδιους στίχους υπέροχα σχηματισμένους, την περίπτωση του χαμού, τον πόνο της μάνας ή της γυναίκας ή της αδελφής, που απομένει και θέλει να τον μεταδώσει υποβλητικά με την πιο απέριττη και ευρηματική μελωδία[1]».

Κατερίνα Χουζούρη

[1] <http://www.anogeia.gr/tradition/dirges/moirologia.html>